

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

2.1 อาเซียนกับการจัดการศึกษาไทย

2.2 หลักสูตรบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2.3 กระบวนการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2.4 การจัดการสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา

2.1 อาเซียนกับการจัดการศึกษาไทย

2.1.1 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน

การปฏิรูปการอุดมศึกษาในอาเซียนมีแนวโน้มที่สอดคล้องกันดังนี้ คือ 1) การกระจายโอกาสทางการศึกษา 2) การเน้นคุณภาพทางการศึกษา ทั้งในแง่ของการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนสู่ระดับสากล การพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัย และการขยายการศึกษาเฉพาะทางให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่มีความหลากหลาย ความยืดหยุ่นในการปรับตัวของทรัพยากรมนุษย์ และ 3) การเปิดเสรีทางการศึกษา ตลอดจนการเพิ่มมูลค่าในทางการศึกษาในการนำรายได้เข้าประเทศและการสงวนเงินตราในการเรียนต่อต่างประเทศ

ในส่วนของผู้เด่นร่วมด้านการปฏิรูปการศึกษานั้น ประเทศสมาชิกทุกประเทศให้ความสำคัญแก่การศึกษาในฐานะส่วนหนึ่งของแนวทางในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยแนวทางปฏิรูปการศึกษาของอาเซียนในปัจจุบันมีจุดเด่นในแง่ของวิสัยทัศน์และปรัชญา อุดมคติทางการศึกษา ทั้งในลักษณะที่สอดคล้องไปในทำนองเดียวกันในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวโน้มการแข่งขันในระดับสากลในศตวรรษที่ 21 ด้วยสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

แนวทางการปฏิรูปการศึกษาในอาเซียนนั้น มีแนวโน้มของการดำเนินแนวทาง 2 ประการ คือ การขยายการศึกษาให้ทั่วถึง และการยกระดับคุณภาพของการศึกษา ด้วยน้ำหนักและสมดุลที่แตกต่างกันไป ซึ่งในการยกระดับคุณภาพของการศึกษานั้น จุดร่วมของประเทศสมาชิกอาเซียนแบ่งออกได้เป็น 5 ประการ

1) มุ่งสู่สังคมฐานความรู้

2) เป้าหมายการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาสู่ระดับสากล โดยบางประเทศได้กำหนดเป็นเป้าหมายหลักไว้อย่างชัดเจน เช่น สิงคโปร์ และเวียดนาม ในขณะที่ไม่ได้ระบุชัดเจนเช่นนั้น เช่น การที่พม่ามุ่งที่ความทัดเทียมทางการศึกษากับประเทศอาเซียน เป็นต้นนั้นก็ตาม ทว่าโดยนัยแล้วหมายถึงการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาสู่ระดับสากลเช่นต้น ในเมื่อการศึกษาของประเทศอาเซียนหลายประเทศมีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพระดับสากล

3) การตอบสนองต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

4) การศึกษาเป็นแนวทางไปในการยกระดับศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

5) การศึกษาเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์อย่างรอบด้าน

5.1) การปลูกฝังและสร้างเสริมความรู้คู่คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม

5.2) การปลูกฝังคุณลักษณะที่เหมาะสมของเยาวชนในยุคศตวรรษที่ 21 ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์วิถีชีวิตปฏิบัติของคนในชาติ

5.3) การให้ความสำคัญกับความหลากหลายขององค์ความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง

2.1.2 ยุทธศาสตร์ด้านแนวทางที่เป็นจุดเด่นร่วมของประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียน

สำหรับแนวทางในการดำเนินการนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ทุกประเทศสมาชิกรวมทั้งประเทศไทย มีจุดเด่นร่วมในแนวทางดำเนินการ 5 ประการ ต่อไปนี้ โดยส่วนใหญ่เป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกัน

- 1) Education for all
- 2) Community – Based Education
- 3) E-Education / ICT
- 4) การศึกษาเอกชนในการกำกับควบคุมของรัฐ
- 5) การศึกษานานาชาติ

1) Education for all

ประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจหรือรายได้ในระดับปานกลางและระดับต่ำ ล้วนให้ความสำคัญกับการขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยหลายประเทศได้ยึดถือแนวทางนี้มาเป็นเวลานานแล้ว เช่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ ในขณะที่บางประเทศอยู่ในระยะเริ่มต้นขยายโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมมากขึ้น กระนั้นก็ตาม อาจแบ่งแนวทางการดำเนินการออกได้เป็น 2 ส่วน

1) การขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงในทุกระดับการศึกษา ซึ่งรวมถึงอุดมศึกษาด้วย ทั้งนี้ มีเพียงประเทศฟิลิปปินส์ประเทศเดียวที่ยึดแนวทางนี้

กล่าวคือ การศึกษาสำหรับทุกคนนั้นเป็นจุดเน้นที่เด่นชัดมากของฟิลิปปินส์ ตั้งแต่ทศวรรษที่ผ่านมา คำประกาศของประธานาธิบดีในปี 2532 (ค.ศ.1989) ที่ว่า “ให้ทศวรรษที่ 1990 เป็นทศวรรษแห่งการศึกษาสำหรับทุกคน ” ทั้งนี้ เป็นไปตามรัฐธรรมนูญของประเทศฟิลิปปินส์ ปี 2530 ซึ่งให้ความสำคัญต่อบทบาทของการศึกษาในการพัฒนาเยาวชนของประเทศให้มีความอย่างทั่วถึงด้วยที่กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษาตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานถึงระดับอุดมศึกษาโดยที่ประชาชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และให้การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์ต้องเข้าเรียน

2) การขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยเน้นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นแนวทางของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เหลือทั้งหมด รวมทั้งประเทศไทย อันเป็นการสะท้อนถึงจุดร่วมในการรับเอาแนวทางการศึกษาในลักษณะที่เรียกว่า Education for all ตามมติสากลในการประชุม World Education Forum และ Millennium Development Goals

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียนที่กำลังเริ่มดำเนินแนวทางด้านการขยายโอกาสด้านการศึกษาคุณภาพอย่างทั่วถึงนั้น กัมพูชาเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาในแนวทางที่เรียกว่า Education for all นี้เป็นอย่างมาก โดยคำว่า การศึกษาที่มีคุณภาพนั้นกัมพูชามุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและภูมิภาค ในลักษณะที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงานโลกและตลาดแรงงานต่างๆ ในภูมิภาค ตลอดจนสามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนให้สังคมและเศรษฐกิจพัฒนาต่อไป

อย่างไรก็ตาม สำหรับสิงคโปร์ นั้นนโยบาย Education for all เป็นนโยบายที่ประเทศสิงคโปร์ได้นำมาใช้ตั้งแต่เริ่มได้รับอิสรภาพจากระบบการปกครองแบบอาณานิคมของอังกฤษเมื่อปี 2508 ทว่าในขณะนั้นมีลักษณะที่ค่อนข้างแตกต่างจากแนวทาง Education for all ที่ประเทศอื่นๆในอาเซียนที่ใช้ในปัจจุบัน กล่าวคือ สำหรับสิงคโปร์ในช่วงนั้นเป็นการเน้นที่การศึกษาพื้นฐานภาคบังคับเป็นเวลา 10 ปี ประกอบด้วยระดับประถมศึกษา 6 ปี และระดับมัธยมศึกษา 4 ปี ส่วนการเรียนในระดับที่สูงขึ้นหลังจากนั้นขึ้นกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ประกอบกับความสามารถในการรับนักศึกษาเบาะสาขาวิชาที่เปิดสอนในสถาบันการศึกษาชั้นสูง แนวนโยบายดังกล่าวเป็นแนวทางเพื่อความอยู่รอด (Survival-driven) ในช่วงแรกของ

การสร้างชาติและการแก้ปัญหาความไม่เป็นระบบ ค่านิยมและภาษาที่แตกต่างกันไปตั้งแต่สมัยอาณานิคม จากการมีโรงเรียนเอกชนเป็นจำนวนมากรองรับประชากรหลัก 4 ชาติพันธุ์ ที่มีอยู่ในประเทศ คือ จีน มาเลย์ อินเดีย และเอเชียเชื้อสายยุโรป (Eurasians)

ในปัจจุบันสิงคโปร์ยังคงให้ความสำคัญกับแนวทางการศึกษาอย่างทั่วถึงต่อไปทว่าด้วยแนวทางที่เปลี่ยนไปมากในลักษณะที่ใกล้เคียงกับนานาชาติผสมผสานกับการเน้นในเชิงคุณภาพ กล่าวคือ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนในสิงคโปร์ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นเวลาอย่างน้อย 10 ปี โดยมีหลักสูตรระดับชาติและการสอบวัดผลระดับชาติเมื่อจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและเตรียมอุดมศึกษา (Junior college) ตามระบบการศึกษาซึ่งมุ่งสร้างทุนมนุษย์คุณภาพสู่ตลาดการจ้างงาน ริเริ่มแนวทางใหม่โดยการบูรณาการเสริมต่อเข้าไปในแนวทางเดิมข้างต้น เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนสามารถเลือกสถาบันการศึกษาตามจุดแข็งและความสนใจที่แตกต่างกันหลังจากที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาแล้ว โดยอาศัยหลักการด้านเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Child centered) เช่นเดียวกับไทยโดยพยายามปรับปรุงให้ระบบการศึกษามีความยืดหยุ่น (Flexible) และหลากหลาย (Diverse) มากขึ้นซึ่งมุ่งให้นักเรียนมีทางเลือก (Choice) มากขึ้น และมีความเป็นเจ้าของ (Ownership) กระบวนการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น

3) Community – Base Education

ประเทศสมาชิกอาเซียนทุกประเทศให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้เกิดสังคมฐานความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตที่เข้าถึงชุมชน ในฐานะแนวทางที่นำมาใช้ร่วมกับ Education for all โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ทั้งในและนอกระบบการศึกษา เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของไทย กำหนดให้การจัดการศึกษายึดหลักการศึกษาดูตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตลอดจนการพัฒนาสาระปลกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ในส่วนของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ประเทศไทยมีการจัดทำยุทธศาสตร์จัดการความรู้และแหล่งเรียนรู้ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดการศึกษาต่อเนื่อง ทั้งนี้ อยู่ระหว่างการยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อเอื้อเพื่อต่อแนวทางการจัดและการส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนดังกล่าว

ประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศมีการจัดโอกาสทางการศึกษาแนวนั้นเช่นเดียวกับไทยในการให้ครอบคลุมทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และที่สูงกว่านั้น เช่น ฟิลิปปินส์ ซึ่งมีการดำเนินตามรัฐธรรมนูญของประเทศในการให้ความสำคัญต่อบทบาทรัฐในการให้ความสำคัญต่อครอบครัวและชุมชนมุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา บทบาทสถาบันเอกชนในการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการที่รัฐส่งเสริมการเรียนรู้นอกระบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการบูรณาการองค์ความรู้ของท้องถิ่นเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ ในทำนองเดียวกัน รัฐบาลมาเลเซียส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนมาเลเซีย ให้มีความรู้หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องเพื่อยกระดับการศึกษาและทักษะของประชากรในวัยแรงงาน เป็นต้น

ทั้งนี้ รวมถึงประเทศพม่า ซึ่งเป็นประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียนด้วย ถึงแม้ว่า พม่าในปัจจุบันนี้ยังคงให้วัดเป็นแหล่งความรู้และการเรียนการสอนขั้นพื้นฐาน สำหรับประชาชนพื้นที่ห่างไกล ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย Free Education for all ซึ่งรวมถึงการลดอัตราการไม่รู้หนังสือในกลุ่มประชากรผู้ใหญ่ด้วย นั้น รัฐบาลพม่าได้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หนังสือแห่งพม่าขึ้นมาเป็นการเพิ่มเติม ในส่งเสริมกิจกรรมเพื่อการรู้หนังสือ มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสำหรับการศึกษานอกโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

ถึงแม้ว่าประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียนส่วนใหญ่ยังคงเน้นที่การศึกษาพื้นฐาน เพื่อลดความยากจนและขจัดปัญหาการไม่รู้หนังสือของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ รวมถึงประชากรวัยกำลังแรงงานแต่ก็อยู่ในระหว่าง

การศึกษาความเป็นไปได้และความพยายามในการขยายระดับการศึกษาให้สอดคล้องกับการยกระดับประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมากขึ้น

4) E-Education / ICT

บรูไนได้เริ่มใช้ระบบ ICT ในหลักสูตรการเรียนการสอนแบบบูรณาการในโรงเรียนในระดับประถมศึกษาเมื่อปี 2544 โดยมุ่งเน้นในวิชาหลักเช่น ภาษามาเลย์ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่อมาเมื่อปี 2545 ที่การดำเนินการโครงการ Internet for School ตามด้วยโครงการ Design and Technology สำหรับโรงเรียนระดับประถมศึกษาในปี 2546

นอกจากการส่งเสริมการศึกษาทางไกลเพื่อยกระดับการศึกษาและทักษะของกำลังแรงงานในมาเลเซียแล้ว รัฐบาลมาเลเซียยังหวังให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับโรงเรียนทั่วไป โดยเชื่อมั่นว่า เทคโนโลยีสารสนเทศจะทำให้การศึกษามีความหมายมากกว่าการเรียนแบบเดิมๆ ในปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาส่วนใหญ่เพียบพร้อมไปด้วยห้องคอมพิวเตอร์และบริการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ รัฐบาลมาเลเซียได้วางแผนปฏิรูปการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จภายใน 10 ปี ในขณะเดียวกันมีโครงการ Smart School ในฐานะโครงการต่อเนื่องจากแผนปฏิรูปการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยกรอบของโครงการครอบคลุมไปถึงการวิจัยและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ที่หลากหลายสำหรับเนื้อหาหลัก 4 วิชา คือ ภาษามาเลย์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

การอบรมบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูง เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาแห่งชาติสำหรับปี 2544-2553 ของเวียตนาม

สำหรับพม่า นั้น การพัฒนาความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีทั้งในระดับพื้นฐานและระดับสูงเพื่อสร้างกลุ่มคนที่คุณภาพและทักษะทางด้าน ICT เป็นจุดเน้นที่สำคัญประการหนึ่งของแผนระยะสั้นเพื่อการพัฒนาศึกษาในช่วง ปี 2544-2545 ประกอบกับการเร่งพัฒนาการใช้เทคโนโลยีข่าวสารอย่างกว้างขวางในการศึกษาตามแผนแม่บทด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารระหว่างปี 2544-2553 ซึ่งมุ่งหมายให้การใช้เทคโนโลยีข่าวสารในการศึกษานั้นเป็นเครื่องมือในการพัฒนามาตรฐานการศึกษา นอกเหนือไปจากการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพทางการค้าการลงทุนต่อไปในอนาคต

ทั้งนี้ พม่ามีความพยายามที่จะพัฒนาการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างจริงจังโดยริเริ่มการศึกษาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2544 ซึ่งนอกเหนือจากการจัดตั้งโรงเรียนเอกชน 70 แห่งเพื่อเปิดสอนเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ การจัดตั้งวิทยาลัยเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์กว่า 20 แห่ง และสถาบันการศึกษาที่ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ 134 แห่ง แล้วยังมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยคอมพิวเตอร์ศึกษา (University of Computer Studies) ขึ้นที่กรุงย่างกุ้งและมันดเลย์ มีนักศึกษามาลงทะเบียนเรียนเพิ่มปีละ 800 คน ตลอดจนการจัดทำระบบ e-education เพื่อส่งเสริมการศึกษาทางไกล

5) การศึกษาเอกชนในกำกับควบคุมของรัฐ

เวียตนามมีการยกเลิกกฎระเบียบที่ควบคุมบทบาทเอกชนในด้านการศึกษา ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาจัดแบบกึ่งรัฐ และการศึกษาโดยประชาชน ในการกำกับควบคุมของรัฐ ทำให้เกิดสถานศึกษาเอกชนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอนุบาล สถานฝึกวิชาชีพ และระดับอุดมศึกษา มีการปรับนโยบายในลักษณะที่อนุญาตให้สถานศึกษาเอกชนเก็บค่าเล่าเรียนได้เองซึ่งเปิดโอกาสให้สถานศึกษาเอกชนเหล่านี้ มีรายได้จากค่าเล่าเรียนของนักเรียนและค่าบริการอื่นๆได้โดยตรง

6) การศึกษานานาชาติ

การศึกษานานาชาติเป็นกระแสการปรับตัวของทุกประเทศสมาชิกอาเซียนตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึง

ระดับอุดมศึกษา ทั้งในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักภาษาหนึ่งในการเรียนการสอน เช่น ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ซึ่งมีลักษณะของการต่อยอดจากแนวทางที่ได้ดำเนินมาก่อนแล้วโดยให้ความสำคัญมากขึ้น และในประเทศที่ใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นหลัก เช่น ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกระแสใหม่ของการดำเนินการ ทั้งนี้ การเตรียมตัวเข้าสู่การเปิดเสรีทางการศึกษา และการเพิ่มมูลค่าทางการศึกษาในการนารายได้เข้าประเทศและการสงวนเงินตราในการเรียนต่อต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษานั้น พอได้ในทั้งสองกลุ่มประเทศ

กระนั้นก็ตาม ในการจัดการศึกษานั้น ประเทศสมาชิกอาเซียนมีจุดเน้นด้านศูนย์กลางการเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปในขณะที่ประเทศไทย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาในแนวทางที่เรียกว่า Education for all ของกัมพูชาเน้นคนจนเป็นศูนย์กลางแม้ว่าแนวคิดส่วนใหญ่นั้นใกล้เคียงกับของไทย คือ มิใช่เพียงการขยายการศึกษาให้ทั่วถึงแก่ประชาชนทุกคน หากแต่ยังเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ระดับมาตรฐานสากลและภูมิภาคสำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัย ทุกระดับสถานะทางเศรษฐกิจ ทุกพื้นที่ ทุกเชื้อชาติ แม้ผู้พิการทางร่างกาย นอกจากนี้ ประเทศมาเลเซียได้รวมศูนย์ไว้ที่นักเรียนเพียงอย่างเดียว หากแต่เน้นการผสมผสานอย่างเหมาะสมระหว่างยุทธศาสตร์การเรียนรู้ เพื่อสร้างความสามารถพื้นฐานกับการส่งเสริมการพัฒนาโดยรวมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามปรัชญาการสอนในโครงการ Smart School

ทุกประเทศสมาชิกอาเซียนมีพัฒนาการด้านดัชนีการพัฒนามนุษย์ตามแนวทางของ UNDP เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากเป็นที่คาดการณ์ได้ว่า ดัชนีการพัฒนามนุษย์หลังจากปี 2545 น่าจะสูงเพิ่มขึ้นในทุกประเทศอาเซียน เมื่อพิจารณาพัฒนาการของดัชนีด้านการศึกษาต่อไปนี้ คือ การขยายโอกาสทางการศึกษาอัตรารัฐหนึ่งสื้อของผู้ใหญ่ จำนวนผู้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา

2.1.3 ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา : นัยต่อบทบาทของไทยในความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษา

ความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งประกอบด้วยการปรับปรุงในเชิงปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายโอกาสทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพทางการศึกษา การนำโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกและเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามารองรับการขยายโอกาสทางการศึกษาและการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาตลอดจนการบริหารจัดการทางการศึกษาในเชิงคุณภาพ และการจัดทำแผนทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นจุดเน้นของประเทศไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ซึ่งมีแนวโน้มการมุ่งยกระดับนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษาสู่มาตรฐานสากล ด้วยความสามารถ การยกระดับคุณภาพทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นจุดเน้นของประเทศไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม ซึ่งมีแนวโน้มการมุ่งพัฒนาระดับนักศึกษาและบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา สู่มาตรฐานสากล ด้วยความสามารถเชิงวิชาการเปรียบเทียบกับนานาชาติ มีความพยายามในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกไร้พรมแดนและกระแสการเปิดเสรีทางการศึกษา

ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ในลักษณะข้อตกลงที่ทำร่วมกันในระดับสถาบัน ต่อสถาบัน มีทั้งในส่วนของมหาวิทยาลัยรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน ทั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาของประเทศที่พัฒนาแล้วและความก้าวหน้าทางการศึกษาโดยมีกิจกรรมครอบคลุมตั้งแต่การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร และผลงานทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนบุคลากรด้านการศึกษาวิจัย การแลกเปลี่ยนนักศึกษา การให้ทุนการศึกษาและฝึกอบรมบุคลากรด้านการศึกษาวิจัย การสนับสนุนทางการเงินในกิจกรรมการเรียนการสอนการวิจัย การจัดทำหลักสูตรนานาชาติเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทาง

วิชาการในระดับสากล ทั้งใน แบบ e-Learning, Virtual universities และ ในแบบธรรมดาที่นิยมกันทั่วไป ตลอดจนการสอนร่วมกันผ่านระบบการเรียนการสอนที่ใช้ในการสื่อสารผ่านดาวเทียม ทั้งนี้ เห็นได้ชัดในกรณีของไทย สิงคโปร์ และมาเลเซีย โดยความร่วมมือนั้นครอบคลุมในหลายสาขาวิชา ทั้งในลักษณะที่สนองความต้องการของตลาด และการสร้างเสริมศักยภาพทางลึกของสาขาวิชา ทั้งในสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์สุขภาพ ตลอดจนสหสาขาวิชา

ความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาคือ เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือเฉพาะด้านของอาเซียน (ASEAN Permanent Cooperation) โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ทศวรรษแรกของการก่อตั้งอาเซียนเมื่อ Asean Permanent Committee on Socio-Cultural Activities จัดการประชุมด้านการศึกษาก่อนครั้งแรกในช่วงเดือนตุลาคม 2518

ความร่วมมือพัฒนาการเป็นลำดับอย่างช้าๆ ทั้งในเชิงกลไกการบริหารจัดการและในเชิงสาระความร่วมมือ โดยในเชิงกลไกการบริหารจัดการนั้น มีความพยายามในการผลักดันให้ความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างอาเซียนมีลักษณะทางการและมีผลในเชิงนโยบายและในเชิงปฏิบัติมากขึ้นด้วยการยกระดับความร่วมมือไปสู่ระดับรัฐมนตรีอาเซียนด้านการศึกษ โดยการประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนด้านการศึกษา หรือที่เรียกว่า Meeting of Asean ministers of Education จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนธันวาคม 2520 หลังจากการประชุมด้านการศึกษาก่อนครั้งที่ 2 จัดขึ้นไม่นานนักภายใต้ ASEAN Permanent Committee on Socio-Cultural Activities ต่อมาเมื่ออาเซียนมีการปรับตัวในเชิงโครงสร้างเพื่อให้ความร่วมมือในด้านต่างๆ เป็นกลไกการบริหารความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษาดังแต่ปี 2552

ในแง่สาระความร่วมมือนั้น เน้นการดำเนินการในลักษณะที่ไม่ซ้ำซ้อนกับการดำเนินการขององค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีอยู่แล้วได้แก่ UNESCO และ SEAMEO เป็นต้น หากแต่ให้สอดคล้องกับความพยายามขององค์กรความร่วมมือด้านการศึกษาที่มีแล้วนั้นๆ และเพื่อหาทางทำให้ความร่วมมือด้านการศึกษาในภูมิภาคอาเซียนมีความเข้มแข็งมากขึ้น เริ่มจากการเน้นความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนา (Development Education) ด้วยความพยายามในการจัดตั้งเครือข่ายอาเซียนด้านการพัฒนาการศึกษาตามมติที่ประชุมด้านการศึกษาก่อนครั้งแรกภายใต้ ASEAN Permanent Committee on Socio-Cultural Activities นั้น

เท่าที่ผ่านมา จัดได้ว่า เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียนเป็นเครือข่ายที่แข็งแกร่งมากที่สุดในการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอาเซียน ประกอบด้วยมหาวิทยาลัย สมาชิก 17 แห่งทั่วอาเซียน

ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของไทยในความร่วมมืออาเซียนด้านการศึกษแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

1) แนวทางในการดำเนินการ

ประเทศไทยควรผลักดันในการยกระดับความร่วมมือด้านการศึกษาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์อาเซียนและแผนปฏิบัติการต่างๆ ที่รองรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ ในการส่งเสริม “ให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาด้านมาตรฐานสูง” โดยอาศัยความร่วมมือในลักษณะเครือข่าย ตลอดจนความร่วมมือในลักษณะหุ้น (Partnership) กับองค์กรอื่นๆ ด้านการศึกษาในระดับภูมิภาค เช่น SEAMEO และในระดับสากล เช่น UNESCO เพื่อให้เกิดเป็นความพยายามที่สอดคล้องกันในการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในภูมิภาค

2) สาระในการดำเนินการด้านความร่วมมือทางการศึกษาของอาเซียนสู่การเป็นประชาคม

ฐานความรู้และประชาคมผู้นำในการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของการวิจัยและพัฒนาที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยลักษณะของการส่งเสริมต่อการยกระดับการพัฒนาทางการศึกษาให้ชัดเจนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น ดังนี้

2.1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในวัยเรียนรู้ Knowledge Workers ซึ่งสามารถยกระดับตัวเองสู่การเป็น Knowledge Entrepreneurs ตลอดจนการเป็น Knowledge and Productive Elder Citizens ของภูมิภาคได้ต่อไปนี้ ทั้งนี้ ความจำเป็นเร่งด่วนที่มีความสำคัญลำดับต้นและน่าจะจัดให้อยู่ในแผนระยะสั้นและระยะกลางของภูมิภาค คือ

2.1.1) ความร่วมมือในการเร่งระดับการศึกษาอาชีวศึกษา และการศึกษานอกระบบที่มีชุมชนเป็นฐานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพด้วยน้ำหนักที่ทัดเทียมกับความพยายามด้าน Education for all สำหรับการศึกษาระดับพื้นฐานในระบบโรงเรียนและการอุดมศึกษา ด้วยความตระหนักในด้านมาตรฐานภูมิภาคที่ทัดเทียมกับระดับสากล เพื่อเป็นฐานในการส่งต่อความร่วมมือไปยังการจัดทำ Mutual Recognition Arrangement ซึ่งเป็นความท้าทายที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในระดับภูมิภาค ระดับสากล ภายใต้โครงการการค้าโลก และการจัดเขตการค้าเสรีทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ทั้งที่พัฒนาแล้วและที่กำลังพัฒนา

2.1.2) การขยายโอกาสด้านแกนสมองในระดับท้องถิ่นและระดับชาติด้วยรอยต่อที่เหมาะสมระหว่างการศึกษาในระบบกับนอกระบบ

2.2) การขยายโอกาสและยกระดับคุณภาพทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้เป็นปัจจัยสำคัญ และเป็นฐานส่งต่อนักเรียนสู่ระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น ในฐานะแผนระยะกลางของภูมิภาค

2.3) ความร่วมมือในการยกระดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยทั้งที่เน้นด้านการเรียนการสอนและการยกระดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ด้วยการอุดหนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอเพื่อการลงทุนด้านการวิจัยตลอดจนการพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถในระดับนานาชาติ เพื่อความเชี่ยวชาญเฉพาะทางหลากหลายสาขาวิชา โดยสามารถเชื่อมต่อและบูรณาการกันได้ในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวทางการยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจสังคมของประเทศและภูมิภาคในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งเพื่อสร้างองค์ความรู้และเป็นหุ้นส่วนในประชาคมวิชาการระดับนานาชาติมากขึ้น ทั้งนี้ ควรผลักดันให้ ASEAN University Network มีบทบาทมากขึ้นในด้านการวางแผนการพัฒนาอุดมศึกษาของภูมิภาคในอนาคตในการพัฒนาเครือข่ายมหาวิทยาลัยวิจัย และมหาวิทยาลัยที่เน้นการเรียนการสอนของอาเซียน ให้การอุดมศึกษาของอาเซียนมีบทบาทมากขึ้นในการส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และการวิจัยในอาเซียน ในลักษณะที่สอดคล้องกับยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศสมาชิก และการลดผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของประเทศสมาชิกซึ่งเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในฐานะทุนทางสังคมทางวัฒนธรรม ในฐานะแผนระยะกลางของภูมิภาค

2.4) ความร่วมมือในเชิงนโยบาย การวางแผน การวิจัยและการพัฒนาการจัดทำและยกระดับมาตรฐานการศึกษาในระดับต่างๆ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงศึกษาธิการของประเทศสมาชิก ในฐานะกลไกหลักที่รับผิดชอบด้านการศึกษา ตลอดจนแนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องร่วมกันของสถานศึกษาในภูมิภาคบนถนนนานาชาติ ในฐานะแผนระยะสั้นและระยะกลางของภูมิภาค

2.5) การส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาไถ่แก้ว ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา โดยจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาและการปรับตัวของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการรองรับสถานศึกษาไถ่แก้วให้ทัดเทียมกับการพัฒนาเชิงโครงสร้างแก้วในฐานะแผนระยะกลางของภูมิภาค

ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ ประเทศไทยมีแนวทางการสร้างกลยุทธ์ความร่วมมือในการพัฒนาความเข้มแข็งทางการศึกษาของไทยอันจะนำไปสู่การสร้างความเป็นเอกภาพและพัฒนาความเข้มแข็งทางการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน

บรรณานุกรม :

เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. รายงานการวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาของประเทศในกลุ่มอาเซียน พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.2549.)

2.1.4เรียนแบบอาเซียน

สรุปประเด็นจาก “สารคดี ASEAN BEYOND 2015 สู่นาคตอาเซียน ตอน เรียนอย่างอาเซียน” ออกอากาศทางช่อง Thai PBS วันศุกร์ที่ 19 ตุลาคม 2555 เวลา 22.00-23.00 น.

ประชากรทั่วอาเซียน ซึ่งราว 680 ล้านคนกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะใน ปี 2558 หรืออีกไม่กี่ปีข้างหน้า 10 ประเทศอาเซียน คือ ไทย ลาว พม่า เวียดนาม กัมพูชา และประเทศไต้หวันจะสูญเสียศูนย์สูตรอย่างประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ จะรวมเศรษฐกิจเป็นหนึ่งเดียว ภายใต้ชื่อ ประชาคมอาเซียน ASEAN ครั้งจากการเกิดขึ้นใหม่ของประเทศที่มีศักยภาพเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับต้นๆของโลกจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายต่อประชาชนของทุกประเทศทั่วทั้งอาเซียน ส่งผลต่อคนทุกระดับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการรวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงจากอดีตสู่ปัจจุบันมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ตามหลักวิชาการ ซึ่งการคาดการณ์อาจเปลี่ยนแปลงได้จากหลากหลายปัจจัย

รายงานจาก Association of Southeast Asian nation หรือสำนักงานเลขาธิการอาเซียน กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ถึงการวิเคราะห์ศักยภาพของแต่ละประเทศผ่านระบบการศึกษา ซึ่งหากเปรียบเทียบ 10 ประเทศเมื่อรวมตัวกันเป็นองค์กรหนึ่งองค์กร ประเทศที่ทำหน้าที่ต่างๆในองค์กรจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ ใน 2 เรื่อง คือ นโยบายการศึกษา และระบบการจัดการศึกษามีดังนี้

สิงคโปร์ : เหมาะสมกับตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดขององค์กรและควบคุมหน่วยงานด้านการเงินการจัดการการค้าและการลงทุน

บรูไน,เวียดนาม,บรูไนโดเตเด่นและมีความเหมาะสมในตำแหน่ง CCO หรือผู้จัดการองค์กร ด้านบริหารการสื่อสารองค์กร เช่นเดียวกับ เวียดนาม

มาเลเซีย : ที่ได้ชื่อว่าเป็นเลิศด้านข้อมูลข่าวสาร เหมาะสมกับการเป็นนักวิจัยค้นคว้าและพัฒนาในองค์กร

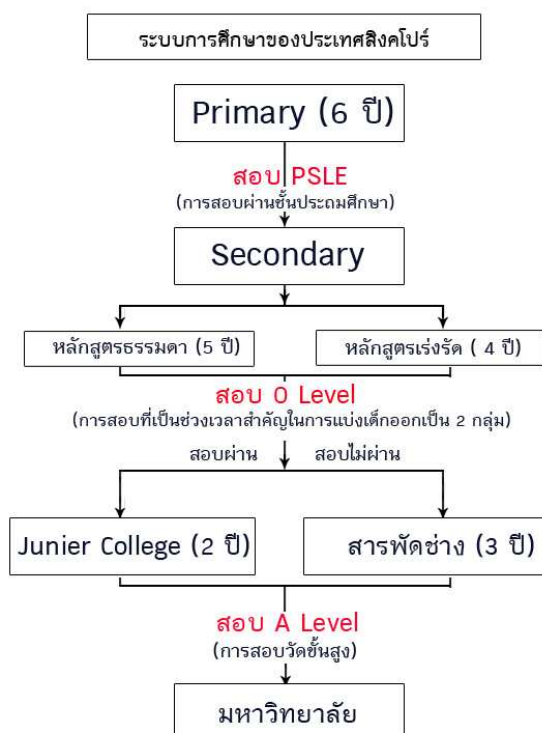
ฟิลิปปินส์ : มีความเชี่ยวชาญด้านการใช้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างมาก จึงเหมาะสมกับการดูแลงานด้านการต่างประเทศที่ต้องติดต่อกับชาวต่างประเทศ

ลาว : มีความเป็นมิตรใจดี มีบุคลิกที่อ่อนโยน จึงมีความเหมาะสมกับหน้าที่ในการดูแลลูกค้าขององค์กร

ไทย,อินโดนีเซีย :ไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีประชากรมีมนุษย์สัมพันธ์ดี รักสนุก เหมาะสมกับงานด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ หรืออาจมอบหมายให้ดูแลงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกับ อินโดนีเซีย ที่มีศักยภาพด้านนี้ด้วยเช่นกัน

เพราะถือว่าประชาชนคือทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด รัฐบาลสิงคโปร์จึงอุดหนุนงบประมาณด้านการศึกษาโดยพลเมืองแทบจะเรียนฟรีและโรงเรียนประถมศึกษา-มัธยมศึกษาล้วนแต่เป็นโรงเรียนของรัฐบาลหรือกึ่งรัฐบาล โรงเรียนเอกชนมีเพียงในระดับอนุบาลและโรงเรียนนานาชาติเท่านั้น ในการสอบเรียนต่อใน

ระดับมหาวิทยาลัยของนักเรียนสิงคโปร์คือการแข่งขันอันยาวนานโดยเด็กๆตั้งเตรียมตัวสอบเก็บคะแนนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย ซึ่งโครงสร้างด้านการศึกษาของประเทศสิงคโปร์มีดังนี้

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์

โรงเรียนกวดวิชาในประเทศสิงคโปร์นั้นมีทั้งที่เป็นของรัฐบาลและเอกชน ซึ่งนักเรียนอย่างน้อย 6 ใน 10 คนเลือกที่จะเรียนพิเศษเสริมจากสิ่งที่เรียนในชั้นปกติโดยในเป้าหมายคือการสอบเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยของรัฐจากการแข่งขันที่เข้มข้นในการสอบเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย ทำให้เด็กนักเรียนชาวสิงคโปร์มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการเรียนเป็นมาก

การเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่เข้มงวดของประเทศสิงคโปร์ รัฐบาลจึงได้มีนโยบายการจัดระบบการศึกษาใหม่ที่เรียกว่า “Teach Less Learn More” หรือ TLLM คือ ครูสอนให้น้อยลงและเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้มากขึ้น

ตัวอย่างหนึ่งจากห้องเรียน Ignite ที่จัดรูปแบบการเรียนการสอนแบบ Teach Less Learn More ใน Temasek Junior College ประเทศสิงคโปร์ซึ่งครูไม่จำเป็นต้องยืนสอนหน้าห้องเรียน แต่เด็กจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยมีครูเป็นเพียงผู้แนะแนวทางให้ เด็กๆเรียนรู้การทำงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่ม การวางแผนและรับผิดชอบต่อการเรียนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยในการทำรายงานเพื่อวิจัยเรื่องหนึ่งๆครูแค่ช่วยเสริมและแนะนำนักเรียน แต่ไม่ได้สอนเนื้อหาโดยตรง และปล่อยเวลาให้นักเรียนสืบค้นเนื้อหาจากข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่สำคัญการเรียนแบบ Teach Less Learn More ที่รัฐบาลสิงคโปร์พยายามให้เกิดขึ้นนั้นยังเป็นการเรียนรู้เสมือนห้องเรียนอิสระ ที่ไม่มีรูปแบบตายตัวนักเรียนสามารถค้นคว้าสิ่งที่ต้องการเรียน แม้บางครั้งอาจจะอยู่นอกเหนือหลักสูตรไปบ้าง

ปัจจุบันการเรียนการสอนแบบ Teach Less Learn More (TLLM) ครูสอนน้อยลง เด็กเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากเพียง 29 โรงเรียนในปี 2549 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 266 โรงเรียนเป้าหมายคือการส่งเสริมให้เยาวชนสิงคโปร์ได้ประสบการณ์และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากกว่ามุ่งหวังเพื่อคะแนนสอบในชั้นเรียน เพื่อให้เนื้อหาสนุกไม่หนักจนเกินไป ซึ่งทำให้เด็กๆ มีเวลาเหลือมากพอสำหรับการพัฒนาตนเองและเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้านมากกว่าที่จะเตรียมตัวสอบเพียงอย่างเดียว

อีกประเทศหนึ่งที่มีความน่าสนใจของการจัดระบบการศึกษา นั่นก็คือ เวียดนาม ที่มีคะแนนคุณภาพการจัดระบบการศึกษาเป็นอันดับ 7 ในอาเซียน คือ 3.7 คะแนนซึ่งสูงกว่าประเทศไทยที่อยู่ในอันดับที่ 8 และมีนักศึกษาเรียนต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 10 เท่าจากเมื่อ 10 ปีที่แล้ว โดยคนเวียดนามให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้นเพราะเชื่อมั่นว่าการได้เข้าสู่มหาวิทยาลัยคือใบเบิกทางที่สำคัญของอนาคตที่ดี เด็กเวียดนามส่วนใหญ่เลือกเรียนในสาขาการจัดการธุรกิจและการเงิน การท่องเที่ยว เทคโนโลยีสารสนเทศ และอีกสองสาขาที่กำลังมาแรงในขณะนี้คือ สาขาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ที่มีได้รุ่นใหม่ให้ความสนใจมากขึ้น การสอบเข้ามหาวิทยาลัยในเวียดนามนั้นเข้มข้นไม่แพ้ชาติใดในอาเซียน เพราะการเรียนสูงๆ คือสิ่งที่พ่อแม่และแม่ชาวเวียดนามคาดหวังให้ลูก ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยนั้นไม่มีกิจกรรมมากนัก ไม่มีกลุ่มสนทนา การทุกคนเคร่งเครียดกับการเรียนการสอนเพราะเป้าหมายสูงสุดคือปริญญาบัตรอันเป็นความภาคภูมิใจและเป็นเกียรติที่จะสามารถเปลี่ยนชีวิตที่ยากลำบากให้ดีขึ้นได้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนจึงมุ่งมั่นเตรียมตัวให้พร้อมกับการสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยในเดือน กรกฎาคมของทุกปีเด็กๆ ชาวเวียดนามจะมุ่งเข้าสู่นครโฮจิมินห์ เมืองหลวงของประเทศเวียดนามเพื่อเตรียมตัวสอบเข้าก่อนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ซึ่งจะมีนักศึกษาอาสาสมัครจากรั้วมหาวิทยาลัย คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำนักเรียนเหล่านั้น

นับตั้งแต่ปี 2530 ที่ประเทศเวียดนามประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการลงทุนต่างชาติ (เวียดนาม ปี 2531-2550 GDP: 7%-3.48%) ตลาดเวียดนามที่มีประชากรถึง 91 ล้านคนกลายเป็นตลาดใหญ่ที่นักลงทุนต่างชาติสนใจ โดยประเทศไทยลงทุนในเวียดนามโดยมีตัวเลขมูลค่าการลงทุนสูงถึง 179.8 พันล้านบาท เป็นอันดับที่ 3 รองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย ดังนั้นเด็กเวียดนามที่ไม่ได้สอบเข้ามหาวิทยาลัยในปี ก็อาจต้องเรียนภาษาเพิ่มเติม ซึ่งพวกเขาเรียนทั้งภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลและภาษาไทยด้วย ปัจจุบันทิศทางการเลือกศึกษาต่อของนักเรียนชาวเวียดนามเปลี่ยนไปจากเดิมที่สนใจเรียนในสาขาเศรษฐศาสตร์และการเมืองมาเป็นการเรียนในสาขาวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์โดยหลังจากที่มีโรงงานต่างๆ บริษัทต่างๆ มาตั้งรากฐานการผลิตอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศ เพราะเห็นว่าเป็นโอกาสอันดีที่จะได้เติบโตในสาขาอาชีพเหล่านี้

ในขณะที่นักเรียนเวียดนามและสิงคโปร์ต้องเรียนอย่างหนักเพื่อเตรียมตัวเข้าสอบในมหาวิทยาลัย แต่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับนักเรียนในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่การแข่งขันทางการศึกษาไม่เข้มข้นเพราะเด็กส่วนใหญ่ไม่นิยมเรียนต่อในมหาวิทยาลัยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน โดยสัดส่วนของเด็กลาวอายุ 17-18 ปี เรียนต่อในมหาวิทยาลัยเพียง 13.4% ขณะที่ประเทศไทยมีสูงถึง 44.7% ครอบครัวชาวลาที่มีฐานะดีนิยมส่งลูกไปเรียนต่างประเทศเช่น ไทยหรือเวียดนาม หรือครอบครัวที่มีรายได้ไม่มากนักก็จะเลือกออกมาหางานทำหรือเรียนต่อในสายอาชีพที่ใช้เวลาเรียนแค่ 3 ปี ดังนั้นจำนวนมหาวิทยาลัย 3 แห่ง ในประเทศจึงเพียงพอกับจำนวนนักศึกษาในแต่ละปี ในการเรียนระดับมหาวิทยาลัยนักศึกษาลาวส่วนใหญ่มีค่านิยมจะเข้าเรียนในคณะบริหารศาสตร์และเศรษฐศาสตร์หรือบริหารธุรกิจเป็นเพราะปัจจุบันประเทศลาวเป็นประเทศที่เปิดตลาดเศรษฐกิจสู่โลกใหม่ ทำให้สังคมมีความต้องการในสาขาอาชีพนี้มากขึ้น

ปี 2554 รัฐบาลลาวได้ปรับแผนปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติจากเดิมในระบบ 5:3:3 จำนวน 11 ปี คือ ชั้นประถมศึกษา 5 ปี (ป.1-ป.5) ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (ม.1-ม.3) และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (ม.4-ม.6) มาเป็น 12 ปี คือ 5:3:4 คือเพิ่มขึ้น 1 ปี ชั้นเพื่อให้หลักสูตรการศึกษาใกล้เคียงกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน

เช่น เวียดนาม สิงคโปร์ เพื่อตอบสนองต่อนโยบายตามแผนปฏิรูปการศึกษาและเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

รายงานความสามารถในการแข่งขันด้านต่างๆจาก World Economic Forum ได้จัดอันดับคุณภาพการศึกษา ปี 2554 ในแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยสิงคโปร์ อันดับที่ 1(5.9 คะแนน) อันดับที่ 2 มาเลเซีย (5.1 คะแนน) อันดับที่ 3 บรูไน(4.6 คะแนน) อันดับที่ 4 อินโดนีเซีย (4.2 คะแนน) อันดับที่ 5 (ฟิลิปปินส์ + กัมพูชา 3.8 คะแนน) อันดับที่ 7 เวียดนาม ขณะที่ประเทศไทยซึ่งมีตัวเลขการลงทุนทางการศึกษาปีละไม่ต่ำกว่า 3 แสนล้านบาท ซึ่งสูงเป็นอันดับที่ 2 ของโลก แต่มีคุณภาพการศึกษาอยู่ในอันดับที่ 8 (3.6 คะแนน) ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ของระบบบริหารการศึกษา จึงเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาและจากความแตกต่างของระบบการบริหารการศึกษาที่แตกต่างกันทำให้ผลที่ได้มีความแตกต่างกัน ระบบการศึกษาของไทยนั้นสามารถบอกทิศทางการพัฒนาประเทศ ในการใช้เทคโนโลยี ที่ต้องควบคู่ไปกับปัญญา เพราะหากการลงทุนทางเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สูง แต่ขาดไปด้วยการใช้ปัญญา หรือการมีปัญญา แต่ขาดซึ่งการใช้เทคโนโลยี ก็จะทำให้เกิดผลเสียในเชิงคุณภาพการศึกษาของเด็กไทย จึงควรให้ความสนใจอย่างยิ่งในระบบการศึกษาทั้งหมดเพื่อการสร้างคนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของอาเซียนต่อไป

2.2 หลักสูตรบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

2.2.1 ลักษณะรูปแบบการจัดการศึกษา

ในการจัดระบบใดๆ ก็ตามย่อมต้องมีการกำหนดองค์ประกอบและจัดองค์ประกอบของระบบให้มีความสัมพันธ์กันอย่างดี เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่งอาจจะออกมาในรูปแบบกระบวนการกลไกควบคุมผลผลิตหรือจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบนั้นๆ ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนที่จะช่วยให้ระบบการศึกษานั้นๆ มีประสิทธิภาพ

ทิตินา แชมมณี (2548) กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนก็คือการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเรียนการสอนที่ได้รับการจัดไว้ให้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมกันอย่างเป็นระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ระบบการจัดการเรียนการสอนเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและอาจจัดได้ในลักษณะที่เป็นระบบใหญ่ คือเป็นระบบที่ครอบคลุมองค์ประกอบของการเรียนการสอนโดยส่วนรวมหรืออาจจะนำองค์ประกอบย่อยๆ ของการเรียนการสอนมาจัดเป็นระบบย่อยๆ ลงไปอีกได้

ส่วนรูปแบบการศึกษาหมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือขั้นตอนในการเรียนการสอนโดยอาศัยวิธีสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ เข้าไป ช่วยทำสภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ และได้รับการพิสูจน์และทดสอบแล้วว่ามีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นแบบแผนได้

สำหรับการสร้างบรรยากาศการศึกษา เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างพัฒนาการทางบุคลิกภาพของผู้เรียน สุรางค์ โค้วตระกูล (2537) กล่าวว่าทั้งครูและนักเรียนจะต้องพยายามที่จะปรับปรุงทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ครูจะต้องแสดงตัวแบบโดยเป็นผู้มีวุฒิภาวะ และมีมนุษยสัมพันธ์อันดี คือเป็นผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ไวต่อความรู้สึกของผู้อื่นและเป็นผู้ที่เข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่นโดยเอาใจเขามาใส่ใจเรา
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต

3. มีมาตรฐานทางจริยธรรมและค่านิยมของตนเอง
4. เป็นผู้มีความเมตตา มีขันติ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
5. เป็นผู้มองคนในแง่ดี
6. มีอัธยาศัยดีทางบวก
7. เป็นผู้ที่ยอมรับผู้อื่นโดยถือว่าคนเราแต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคล
8. ยอมรับฟังความเห็นของผู้อื่นยกย่องให้เกียรติ
9. เปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นความรู้สึกและทักษะ
10. มีความจริงใจและสามารถควบคุมสติของตนเอง

ด้วยเหตุนี้บรรยายภาศการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญที่จะสร้างบุคคลให้เป็นผู้ที่มีมาตรฐานทาง

จริยธรรมสูง มีความรับผิดชอบทางสังคมมีความเมตตาและควบคุมสติตนเองได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ

ในด้านรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นทักษะปฏิบัติสำหรับครูวิชาอาชีพนั้น นวลจิตต์ เชาวกิตติพงศ์ (2535) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิชาอาชีพสายต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นทักษะปฏิบัติโดยอาศัยแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะปฏิบัติ 9 ประการ ซึ่งมีสาระโดยสรุปว่าการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะปฏิบัติขึ้น ผู้สอนควรเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์งานที่จะให้ผู้เรียนทำ โดยแบ่งงานออกเป็นส่วนย่อย ๆ และลำดับงานจากง่ายไปส่ายาก แล้วให้ผู้เรียนได้ฝึกงานย่อย แต่ละส่วนให้ได้ แต่ก่อนจะลงมือทำงานควรให้ผู้เรียนมีความรู้ในงานถึงขั้นเข้าใจในงานนั้นเป็นอย่างดีก่อนรวมทั้งได้เรียนรู้ลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานจริง โดยจัดลำดับการเรียนรู้ตามลำดับตั้งง่ายไปยากขณะฝึกผู้เรียนควรได้รับข้อมูลย้อนกลับ เพื่อการปรับปรุงงานเป็นระยะ ๆ และผู้เรียนควรได้รับการประเมินทั้งทางด้านความถูกต้องของผลงานความชำนาญในงาน (ทักษะ) และลักษณะนิสัยในการทำงานด้วย

2.3 กระบวนการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2.3.1 การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ได้ถูกกล่าวถึงกันมากในบริบทของการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นระบบอีเลิร์นนิ่ง ระบบเทคโนโลยีการจัดการความรู้ ระบบอีไลบรารี และระบบอื่นเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนต้องให้ความสำคัญ ไปไม่น้อยกว่าการใช้เทคโนโลยีก็คือ การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (Learning Environment) มีความหมายว่า สิ่งต่าง ๆ สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวผู้เรียน ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ส่งผลต่อผู้เรียนทั้งทางบวกและทางลบ และมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่ถูกสุขลักษณะ มีแสงสว่างพอเพียง สะอาด สงบ อากาศถ่ายเท มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพเหมาะสมและสนับสนุนการเรียนรู้ มีบรรยากาศในการเรียนที่ดี ก็จะส่งผลทางบวกต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการเรียน หากบรรยากาศเต็มไปด้วยความสกปรกรกรุงรัง สกปรก เต็มไปด้วยข้าวของที่ไม่เป็นระเบียบ ก็จะส่งผลทางลบต่อผู้เรียนทำให้บรรยากาศในการเรียนเต็มไปด้วยความเคร่ง เครียด ผู้สอนก็จะรู้สึกท้อถอย ไม่เป็นผลดีต่อการเรียนการสอน

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียนจะเป็นสิ่งที่ จะเป็นสิ่งที่สนับสนุนทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่อยากเรียนและเกิด ประสิทธิภาพในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ความสำคัญของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีหลายประการได้แก่

1. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่นห้องเรียนมีความสะดวกสบาย มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนครบถ้วน ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ผู้สอนก็มีความสุขในการสอน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความราบรื่น สะดวก รวดเร็ว ตามแผนที่วางไว้
2. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สนับสนุนการเรียนรู้หลายด้านเช่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ เป็นตัวกระตุ้นผู้เรียนให้มีความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียนเปลี่ยน เจตคติไปในทางที่ดี มีความพึงพอใจในการเรียนช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนก็คือความรู้สึกที่เกิดจากตัวผู้เรียน ความรู้สึกพึงพอใจ สนใจ อยากเรียน อยากรู้ ซึ่งจะเป็น ตัวการนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในที่สุด ดังนั้นถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านกายภาพ จิตภาพ และทางด้านสังคมภาพแล้ว จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกดังกล่าวได้
3. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ช่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้ เรียนประสบการณ์การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ตามปกติแล้วการรับรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ปะทะสัมพันธ์กับสิ่งภายนอกที่มากระตุ้นประสาทสัมผัสของผู้เรียน การปะทะสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ เป็นการสร้างประสบการณ์ ดังนั้นถ้าเราต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีก็ต้องจัด ให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีก่อนแล้วสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดประสบการณ์ของผู้เรียนภายหลัง
4. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาประการหนึ่งก็คือมุ่งให้ผู้เรียนมี บุคลิกภาพดี มีการแสดงออกทางกาย วาจาและใจตามแบบอย่างที่ดี สังคมยอมรับกล่าวคือมีคุณธรรม และจริยธรรมที่เป็นเครื่องหมายของคนดี มีการประพฤติ ปฏิบัติสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดี การที่จะหล่อหลอมพฤติกรรม หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์นั้นต้อง ใช้เวลา และอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน จึงจะสามารถกล่อมเกล่าผู้เรียนได้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยปรับหรือโน้มน้าว พฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตัดสินปัญหาด้วยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้จะค่อย ๆ แทรกซึมเข้าไปในความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน สะสมทีละน้อยจนในที่สุดก็จะแสดงออกในลักษณะของบุคลิกภาพรูปแบบในการรับรู้ ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ ของผู้เรียน
5. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีส่วนช่วยในการควบคุมชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีระเบียบ วินัยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดอาณาเขตของการเรียน ทำให้มีบรรยากาศที่แตกต่างไปจากกิจกรรมอื่น ยกตัวอย่างเช่น ลักษณะของสภาพแวดล้อมในสถานเริงรมย์ ผู้เรียนเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่จัดไว้อย่างเหมาะสม ก็จะรู้จักสำรวมอยู่ในระเบียบวินัยมากขึ้น โดยเฉพาะถ้ามีการจัดโต๊ะ เก้าอี้ ของนักเรียนอย่างมีวัตถุประสงค์ จะช่วยให้การควบคุมชั้นเรียนมีระบบระเบียบ และง่ายสำหรับผู้สอนมากขึ้น

6. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นแหล่งทรัพยากรทางการเรียน การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นไปอย่างกว้างขวาง หลายแห่งเห็นความสำคัญของภูมิวิชาการ ศูนย์วิชาการ มุมสื่อการเรียนการสอน ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน สามารถใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลาที่ต้องการ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลางได้ดี นอกจากนี้ แหล่งทรัพยากรการเรียนจะพัฒนาความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว ผู้เรียนตลอดจนเป็นการสร้างนิสัยใฝ่ใฝ่เรียนใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ไม่ยึดติดอยู่เฉพาะความรู้ที่ได้จากผู้สอน

7. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสริมสร้างบรรยากาศในการเรียน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีจะทำให้บรรยากาศในการเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีความสะดวกสบาย สงบ ปราศจากสิ่งรบกวน จะช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ที่จะศึกษาหาความรู้หรือทำกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ อย่างตั้งใจและมีสมาธิ ยิ่งถ้าผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นซึ่งจัดว่าเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้าน จิตภาพมีบุคลิกลักษณะที่อบอุ่น เป็นมิตร ก็จะทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น

8. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน การจัดสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ง่ายต่อการเคลื่อนไหวโยกย้าย ทำให้ผู้สอนไปถึงตัวผู้เรียนได้สะดวก ตำแหน่งของผู้สอนไม่จำเป็นต้องอยู่หน้าชั้นเสมอไป ผู้สอนอาจนั่งอยู่ท่ามกลางผู้เรียนเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางสภาพแวดล้อมเช่นนี้ช่วยให้ผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากขึ้น ทำให้ได้รู้จักอุปนิสัยตลอดจนพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ดี ส่วนผู้เรียนจะลดความกลัว และมีความกล้ามากขึ้น กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น มีเจตคติที่ดีต่อผู้สอน

9. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยลดความเมื่อยล้า หรือความอ่อนเพลีย ทางด้านสรีระของผู้เรียนเช่นการจัดโต๊ะเก้าอี้ที่มีขนาดพอเหมาะกับร่างกาย ของผู้เรียนช่วยให้การนั่งสบายสามารถนั่งได้นาน ๆ โดยไม่ปวดหลัง การให้แสงสว่างในห้องเรียนที่เหมาะสม จะช่วยให้ผู้เรียนคลายความเมื่อยล้าของสายตา นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาด้วย

แนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎี ต่าง ๆ มาใช้เพื่อให้การออกแบบพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีระบบ แม่นยำ และเชื่อถือได้ โดยแนวคิดสำคัญมีดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ได้แก่แนวคิดเชิงปรัชญาการศึกษา ปรัชญาการศึกษาจะเป็นสิ่งบ่งชี้นโยบายในการจัดการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้จะต้องดำเนินไปให้สอดคล้องกับนโยบายนั้นๆ

ประการที่สอง เป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาอัน ได้แก่ จิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาสังคม ตลอดจนจิตวิทยาในการทำงาน หลักการต่าง ๆ ทางด้านจิตวิทยานี้จะช่วยให้เข้าใจพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละวัย การเรียนรู้การรับรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร สภาพแวดล้อมที่จะช่วยเอื้อให้เกิดการเรียนรู้และเรียนรู้ได้ดีควรเป็นอย่างไร

ประการที่สาม เป็นแนวคิดเชิงทฤษฎีการสื่อสารเนื่องจาก การเรียนการสอนนั้นเป็นกระบวนการติดต่อสื่อสาร หรือเป็นการสื่อความหมาย ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนหลักการต่าง ๆ ของการสื่อสารจะช่วยให้การตัดสินใจ เลือกสื่อหรือจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เช่นหลักการที่ว่า การสื่อความหมายจะได้ผลดีต่อเมื่อ ผู้รับเกิดความเข้าใจตรงกันกับผู้ส่ง ดังนั้นผู้สอนควรทำอย่างไร จะใช้สื่อชนิดใด หรือจัดสถานการณ์อย่างไรจึงจะช่วยให้ เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ในที่สุด

ประการที่สี่ เป็นแนวคิดเชิงเทคโนโลยีการศึกษา เป็นแนวคิดเกี่ยวกับระบบการเรียนการสอนที่ไม่เพียงแต่ อาศัยสื่อประเภทวัสดุ อุปกรณ์เท่านั้น แต่ยังอาศัย เทคนิค วิธีการตลอดจนแนวคิดต่างๆ เพื่อมาปรุงแต่ง สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เป็นที่น่าสนใจ หรือสร้างความสนใจของผู้เรียน

ประการที่ห้า แนวคิดเชิงเออร์โกโนมิกส์ (ergonomics) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์กับ สภาพแวดล้อมในการทำงาน G.F. McVey แห่งมหาวิทยาลัยบอสตัน ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ เออร์โกโนมิกส์ และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มาเป็นเวลานานเพื่อค้นหาคำตอบว่า สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทาง กายภาพลักษณะใดจะเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ เช่น ความกว้าง ความสูง ของโต๊ะ เก้าอี้ ขนาดของ ห้องเรียน ขนาดของห้องฉายการติดตั้งจอ ระบบเสียงในห้องเรียน ห้องฉาย สภาพแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ เหล่านี้ควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะเอื้ออำนวยความสะดวกสบาย ความปลอดภัยและการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน

สภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวผู้เรียน ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ส่งผลต่อผู้เรียนทั้งทางบวกและทางลบ และมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่ถูกสุขลักษณะ มีแสงสว่างพอเพียง สะอาด สงบ อากาศถ่ายเท มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มี คุณภาพเหมาะสมและสนับสนุนการเรียนรู้ มีบรรยากาศในการเรียนที่ดี ก็จะส่งผลทางบวกต่อผู้เรียน ทำให้ ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความสุข มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการเรียน หากบรรยากาศเต็มไปด้วยความ สกปรกรกรุงรัง สกปรก เต็มไปด้วยข้าวของที่ไม่เป็นระเบียบ ก็จะส่งผลทางลบต่อผู้เรียนทำให้บรรยากาศใน การเรียนเต็มไปด้วยความเคร่ง เครียด ผู้สอนก็จะรู้สึกท้อถอย ไม่เป็นผลดีต่อการเรียนการสอน

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียนจะเป็นสิ่งที่ จะเป็นสิ่งที่สนับสนุนทำให้ผู้เรียน มีความรู้สึกที่อยากเรียนและเกิด ประสิทธิภาพในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

2.4การจัดการสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา

2.4.1 สถาปัตยกรรมกับการเรียนการสอน

สถาปัตยกรรมเป็นสิ่งที่มีการวิวัฒนาการ และมีการเปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อยไปทั้งในด้านแนวความคิดใน การออกแบบ วัสดุก่อสร้าง และวิธีการก่อสร้างใหม่ ๆ ตลอดจนวิถีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามความ เจริญหรือลักษณะทางสังคมด้วยเหตุนี้ จึงทำให้งานสถาปัตยกรรมมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปตาม กาลเวลาและสถานที่ อีกทั้งอาคารแต่ละชนิดแต่ละประเภทยังต้องการลักษณะเฉพาะตัวและเน้นแนวทางใน

การออกแบบแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการใช้อาคาร รวมทั้งแนวความคิดของสถาปนิกด้วย

สำหรับเกณฑ์ในการจัดองค์ประกอบในงานสถาปัตยกรรม ผุสดี ทิพทัส (2530) ได้อธิบายหลักเกณฑ์ในการจัดองค์ประกอบ (Composition) ไว้ดังต่อไปนี้

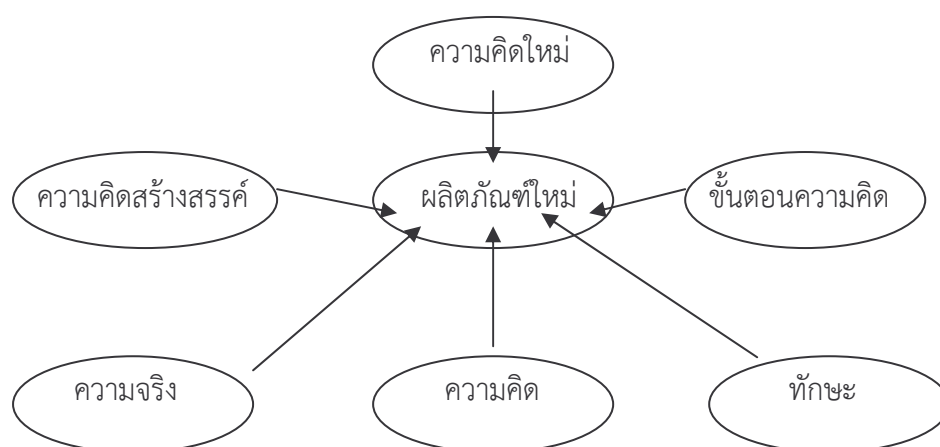
1. ความสมดุลย์ (Balance) หรือความเท่าเทียมกัน ลักษณะที่ถ่วงหรือคานกันพอดี การอยู่ได้ด้วยตัวเองอย่างมั่นคง เป็นสิ่งพื้นฐานที่จำเป็นต้องมีในการจัดองค์ประกอบโดยทั่วไป
2. ความกลมกลืน (Harmony) ความสอดคล้องต้องกัน มีรูปแบบไปในแนวทางเดียวกัน 3. ความเปรียบต่าง (Contrast) ถ้าการจัดองค์ประกอบใดมีแต่ความกลมกลืนกันไปทั้งหมดอาจทำให้เกิดความซ้ำกันมากเกินไป ไม่น่าสนใจเท่าที่ควรจำเป็นต้องเพิ่มความต่างกัน
4. จังหวะลีลา (Rhythm) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนที่หรือเคลื่อนไหวในงานศิลปะส่วนในงานสถาปัตยกรรมจังหวะลีลามักจะเกิดจากการจัดส่วนประกอบของอาคารหรือรูปทรงของตัวอาคารเอง
5. สัดส่วน (Proportion) การเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบแต่ละส่วนของวัตถุเดียวกัน หรือภายในรูปทรงเดียวกันว่าเหมาะสมหรือไม่
6. มาตรฐานหรือขนาดส่วน (Scale) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างส่วนประกอบของวัตถุหรือรูปทรงนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับรูปทรงนั้นทั้งหมดโดยส่วนรวม
7. เอกภาพ (Unity) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายใหญ่ร่วมกัน ไม่แตกแยกกันไปคนละแนวจนจับลักษณะใหญ่ของส่วนรวมไปได้

สำหรับในทางสถาปัตยกรรมกับการเรียนการสอน หลักการดังกล่าวข้างต้นเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ผู้ออกแบบและ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนทั้งหลายจะต้องศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาอาคารทางการศึกษา ซึ่งเพื่อรวบรวมความรู้ทางด้านหลักการออกแบบที่ต้องอาศัยเหตุผลจากพฤติกรรมมนุษย์ เป็นผู้ใช้สอยรวมทั้งความรู้ทางเทคโนโลยี ต่าง ๆ จะร่วมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ สถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับการใช้งานด้านการเรียนการสอน และมีคุณค่าสมกับเป็นสถาปัตยกรรมที่ดีได้

2.4.2 การตกแต่งภายในกับการเรียนการสอน

จากความรู้พื้นฐานในทฤษฎีการออกแบบที่เกี่ยวข้องและนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการเชื่อมประสานระหว่างภายนอกและภายในอาคารซึ่ง เสาวนิตย์ แสงวิเชียร (2529) กล่าวว่า ดินฟ้าอากาศมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการออกแบบในเขตร้อน จะต้องคิดถึงการระบายอากาศเป็นอย่างมาก ในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ จะมีทั้งช่วงเวลาที่อยู่ภายนอกอาคารและอยู่ภายในอาคารแต่ปัจจุบันกิจกรรมต่าง ๆ จะอยู่ภายในอาคารนานกว่าจึงได้มีการนำเอาบรรยากาศภายนอกเข้าสู่ภายในอาคารมากขึ้น

ในการออกแบบตกแต่งภายใน ปัจจัยสำคัญคือจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์และในกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์ (Creative Process) ก็คือการมีความคิดใหม่(New Idea) ขั้นตอนความคิดต่าง ๆ นั้น (Stage of Development) จะปรากฏเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product) นั่นเองด้วยเหตุนี้ความคิดสร้างสรรค์จึงไม่ได้เกิดขึ้นเอง แต่เป็นกลุ่มประกอบของความจริง ความคิด และทักษะ

สำหรับลักษณะการออกแบบตกแต่งภายในอาจเป็นการคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ทั้งหมดหรือดัดแปลงปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น โดยคำนึงถึงระบบการทำงานความสะดวก ประสิทธิภาพและความปลอดภัย รวมทั้งการประหยัดในการผลิตอันเป็นคุณสมบัติในการใช้สอย นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงรูปร่าง และสวยงามอีกด้วยทั้งนี้ วัฒนะ จุฑาวิภาต (2546) ได้อธิบายหลักการออกแบบตกแต่งภายในที่ควรพิจารณาไว้ดังต่อไปนี้

1. ตกแต่งภายในให้สัมพันธ์กับตัวอาคาร โดยเลือกวัสดุที่ไม่ทำให้อาคารขาดความเป็นเอกลักษณ์ และทำให้ตัวอาคารเด่นชัดยิ่งขึ้น
2. ตกแต่งภายในให้สัมพันธ์กับลักษณะผู้ใช้อาคารทั้งในแง่กิจกรรม พฤติกรรม และลักษณะเฉพาะ
3. ตกแต่งภายในให้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกอาคาร
4. ตกแต่งภายในให้สอดคล้องกับวัสดุที่ใช้แต่งและต้องเสริมหรือเน้นเส้นรูปร่างของแบบและโครงสร้าง

ในส่วนการตกแต่งภายในกับการจัดการเรียนการสอนนั้น คือว่าเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้รูปแบบการศึกษามีคุณภาพ และให้ประสิทธิผลตามที่คุณสอนตั้งวัตถุประสงค์การสอนไว้นั่นเอง

2.4.3 ครุภัณฑ์กับการเรียนการสอน

ครุภัณฑ์ในอาคารเป็นอุปกรณ์ที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนและผู้สอนในทุกอิริยาบถทั้งนี้ขอบเขตของห้องและพื้นที่เป็นเครื่องกำหนดที่จะบอกให้ทราบว่าครุภัณฑ์นั้นๆ จัดเป็นประเภทใด ผู้ใช้ครุภัณฑ์จะเป็นกำหนดระยะเวลาและทิศทาง (Circulation) เพื่อความกลมกลืนกันระหว่างสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกพื้นที่ที่กำหนด จึงกล่าวได้ว่าขนาดสัดส่วนและโครงสร้างของครุภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการใช้งานอย่างยิ่งผู้ออกแบบจึงต้องเป็นผู้กำหนดการประสานงานส่วนต่าง ๆ ให้เข้ากันได้ โดยออกแบบให้เกิดความสะดวกสบายในการใช้สอย จำเป็นต้องพิจารณาการจัดครุภัณฑ์ ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน

อรรถพร ฤทธิเกิด (2548) กล่าวถึงกระบวนการในการผลิตสื่อและวัสดุเทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการบวนการเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดจุดหมาย (Objective) เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรและเหมาะสมกับผู้เรียน
2. วิเคราะห์ผู้เรียน (Audience) บุคคลมีความแตกต่างกันจึงมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน
3. การจัดลำดับเนื้อหาวิชา (Content)
4. การเลือกวัสดุเทคโนโลยีการศึกษา (Content) เป็นการนำเอาเนื้อหาจัดทำให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการสื่อความหมายด้วยสื่อกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

ทั้งนี้แนวทางการพิจารณาคุณภาพวัสดุเทคโนโลยีการศึกษาจะต้องคำนึงถึงสัดส่วน ขนาด สี น้ำหนัก และการจัดรูปของวัสดุเทคโนโลยีการศึกษา และจะต้องคำนึงถึงความสะดวกในการใช้ การเก็บรักษา ความประหยัดและมีประโยชน์มากที่สุด